

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها)
شهرستان فسا

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

موضوع:

مفهوم اسراف و تبذیر در قرآن و سنت، عوامل ایجاد آن،
آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی و ارایه راهکار

استاد راهنما:

سرکار خانم صدیقه اسفندیاری

استاد داور:

حجت الاسلام والمسلمین محمدهادی طلعتی

پژوهشگر:

معصومه جاویدپور

تابستان 1392

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

مولی الموحدين حضرت امير المؤمنين على بن ابی طالب (عليه السلام)

و همسر گراميش، بزرگ بانوی عصمت و طهارت حضرت فاطمه زهرا (سلام الله عليها)

و اولاد پاکش

تقدیر و سپاس

حمد و سپاس مخصوص آفریدگاری است که هستی جهان و جهانیان از اوست و زمام امور در دست توانای حضرتش قرار دارد و اراده اش فوق اراده هاست.

و صلوات و درود بر انبیا و رسولان الهی که در راه ارشاد خلق کوشیدند و در همین رابطه متحمل رنج ها و مشقات بسیار شدند و با صبر و ثبات و استقامت توانستند قداست دین حق را آن چنان که شایسته است حفظ نمایند.

و سلام بر انجم فروزان آسمان امامت و ولایت، حضرات معصومین (علیهم السلام) خاصه بر آخرین سفیر الهی حضرت مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که برپاکننده عدالت در سرتاسر گیتی است.

بر خود لازم می دانم که از زحمات کلیه عزیزانی که مرا در نگارش این تحقیق یاری کرده اند تشکر و قدرانی کنم از جمله استاد راهنمای گرامی، استاد داور محترم، مدیر و معاونین حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها)، خانواده و دوستان عزیزم.

از خداوند بی نیاز مسئلت دارم همگی ما را مشمول عفو و مغفرت خویش قرار دهد و بر عشق و ایمان به مقام شامخ ولایت ثابت قدم بدارد.

چکیده

یکی از آسیب های مهم مصرف، اسراف و تبذیر می باشد که در تحقیق حاضر به بررسی مفهوم اسراف و تبذیر در قرآن و سنت، عوامل ایجاد آن، آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی و راهکار مبارزه با آن پرداخته شده است. با دقت در آیات قرآن کریم در می یابیم که موضوع اسراف و تبذیر از زمان های بسیار دور مطرح بوده به طوری که قرآن فرعون و قوم لوط را از مسرفان می داند، در جهان امروز، بشر به دلیل غوطه ور شدن در مسایل مادی که ناشی از تکنولوژی است بیشتر از گذشته گرفتار این معضل گردیده است. اسراف به معنای «تجاوز از حد وسط» و تبذیر به معنای «نابود کردن و هدر دادن مال» است. گستره اسراف شامل تمام امور می گردد ولی تبذیر فقط در امور مالی است. اسراف به حکم قرآن، روایات، عقل و اجماع حرام می باشد. انواع گوناگون اسراف شامل استکبار، انحراف از خط توحید، اسراف در خوردن و آشامیدن، اسراف در انفاق، اسراف در قتل و انحرافات جنسی می باشد. از عوامل اسراف می توان به ناآگاهی، خودنمایی، ثروت اندوزی و رفاه زدگی، الگوپذیری از مسرفان، تولید و عرضه نادرست کالا، وسواس و استعمار اشاره کرد. اسراف و تبذیر آثار و پیامدهای زیادی به بار می آورد که شامل فقر، نابودی امکانات، بخل، کیفر اخروی، هلاکت، نابودی سرمایه ها، تضییع حقوق دیگران و کاهش تولید می شود. از راه های مبارزه با اسراف می توان تقویت باورهای دینی، افزایش آگاهی های عمومی، نظارت همگانی، اجرای عدالت، پرهیز خواص از تجمل گرایی، معرفی الگوهای مناسب در جامعه نام برد. علاوه بر معصومین (علیهم السلام) در زمان حاضر بهترین الگو برای ما زندگی ساده مقام معظم رهبری می باشد. بنابراین با پرهیز از اسراف و تبذیر

فهرست منابع

منابع فارسی

1. قرآن کریم
2. نهج البلاغه
3. صحیفه سجادیه
4. اسحاقی، حسین، بایدها و نبایدهای مصرف، چاپ اول، قم، دفتر عقل، 1388.
5. ایروانی، جواد، الگوی مصرف در آموزه های اسلامی، چاپ سوم، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، 1388.
6. حکیمی، محمدرضا، حکیمی، محمد، حکیمی، علی، ترجمه الحیاة (احمد آرام)، ج 2 و 4، چاپ نهم، قم، دلیل ما، 1387.
7. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، ج 2، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران، 1372.
8. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، معجم مفردات الفاظ قرآن، قم، اسماعیلیان، بی تا.
9. _____، مفردات الفاظ قرآن کریم، (حسین، خداپرست)، چاپ چهارم، قم، دفتر نشر نوید اسلام، 1390.
10. رشیدپورتهرانی، مجید، چرا رنج می بریم؟ ج 2، قم، دارالفکر، بی تا.
11. شاه آبادی، محمدعلی، مرووری بر تجمل و اسراف، چاپ دوم، تهران، کانون اندیشه جوان، 1388.

12. کارفانتان، ژان. ایو، کندامین، شارل، چیرگی بر گرسنگی، (عباس، آگاهی)، چاپ اول،

مشهد، انتشارات قدس رضوی، 1366ش.

13. گروه تخصصی تفسیر قرآن، تفسیر همراه، ج8، تهران، شبستان دانش، 1386.

14. مرکز تحقیقات سپاه، رهبری از نسل کوثر، بی جا، زمزم هدایت، بی تا.

15. مکارم شیرازی، ناصر و دیگران، تفسیر نمونه، ج6 و 12 و 18، قم، دارالکتب الاسلامیه،

1373 و 1368.

16. _____ تفسیر موضوعی قرآن کریم، چاپ هجدهم، قم، دفتر نشر

معارف، 1388.

17. موسوی کاشمری، سیدمهدی، پژوهشی در اسراف، چاپ چهارم، قم، بوستان کتاب،

1388.

18. نوروزی، محمد، آسیب شناسی رفتاری انسان از دیدگاه قرآن، قم، مؤسسه بوستان

کتاب، 1384.

19. نوری، مهدی، رشد و تکامل شخصیت، چاپ اول، کرج، کلمه، 1368.

20. هاشمی، سیدمهدی، رضایی، حمیده، گنجینه اصلاح الگوی مصرف، چاپ چهارم، قم،

سبط النبی، 1388.

منابع عربی

21. ابن بابویه صدوق، محمد بن علی، ثواب الاعمال، چاپ دوم، قم، منشورات الرضی،

1368.

22. _____، من لایحضره الفقیه، ج 4، چاپ سوم، قم، جامعه

مدرسین حوزه علمیه قم، 1413ق.

23. ابن حنبل، احمد، المسند، ج 2، بیروت، دار صادر، بی تا.

24. ابن شعبه حرانی، حسین بن علی، تحف العقول، (علی اکبر، غفاری)، تهران، کتاب

فروشی اسلامی، 1400ق.

25. ابن فارس، احمد، معجم مقاییس اللغة، ج 1، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، 1404ق.

26. ابن منظور، لسان العرب، ج 9، قم، نشر ادب حوزه، 1363.

27. تمیمی آمدی، عبدالواحد، غرالحکم و دررالکلم، (لطیف، راشدی، سعید، راشدی)،

چاپ اول، قم، پیام علمدار، 1388.

28. تمیمی، نعمان بن محمد، دعائم الاسلام، ج 2، چاپ دوم، مصر، دارالمعارف، 1385ق.

29. حر عاملی، محمد بن حسن، وسایل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، (عبدالرحیم،

ربانی)، ج 1 و 15 و 16 و 17، چاپ ششم، تهران، المکتبه الاسلامیه، 1403ق.

30. دیلمی، حسن بن محمد، ارشادالقلوب، ج 1، چاپ اول، بیروت، مؤسسه الاعلمی

للمطبوعات، 1413ق.

31. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، تهران، مکتبه

المرتضویه، بی تا.

32. طباطبائی، محمد بن علی بن محمد، المیزان فی تفسیر القرآن، ج 5 و 7 و 8 و 13، چاپ

دوم، قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، بی تا.

33. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، بی جا، دار احیاء التراث العربی، 1379 ق.

34. طوسی، محمد بن حسن، الامالی، چاپ اول، قم، دار الثقافة، 1414 ق.

35. عابدینی مطلق، کاظم، نهج الفصاحه، (کاظم، عابدینی مطلق)، چاپ سوم، قم، نشر

فراگفت، 1386.

36. فخر رازی، محمد بن عمر بن حسین، تفسیر کبیر، ج 17، چاپ سوم، بیروت، دار احیاء

التراث العربی، بی تا.

37. فراهیدی، الخلیل بن احمد، العین، ج 7، چاپ اول، بیروت، دارالهادی، بی تا.

38. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، (علی اکبر، غفاری)، ج 2، تهران، دارالکتب

الاسلامیه، 1388 ق.

39. _____ الفروع من الکافی، ج 6، چاپ چهارم، تهران، دارالکتب

الاسلامیه، 1365 ش.

40. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج 100، چاپ سوم، بیروت، مؤسسه دارالوفاء،

1403 ق.

41. معلوف، الياس، المنجد في اللغة، الطبعة الثالثة و ثلاثون، بيروت، دارالمشرق، 1992م.

سایت اینترنتی

42. جعفری، محمدحسن، اسراف و تبذیر در آیات قرآن و روایات ائمه،

www.tebyan-zn.ir/blest_family.html 91/5/2